

IZEN PROPIO BAT

«Kazetaritza anekdota da, eta gero isiltasuna». Harrikadak diren esaldiak, epaiak, juzku libreak. Bizar handiaren atzean, zapela beltzaren pean, burua izkutatzeko trikimailuak behar bada presentzia nabarmentzenagotu egiten du. Pablo Antoñanaren urtea izan da 1996. Ez du aurtengoan aurrekoetan egin ez duenik egin. Aurrekoetan ukatu zaiona eman diote ordea. Aitorpen publikoa eta esker ona.

Vianako Printzearen sarirako izendatu zuten. Makurtu gabe, txapela burutik kendu gabe hartu zuen Felipe Borbongoaren eskutik. Eusko Ikaskuntzak egin dio gero adiskidantzako omenaldia. Ikustekoa zen gizona Sorladako San Gregorio Ostiense basilikako pulpitoan igota, zapela buruan, berak bakarrik esan ditzakeenak esaten, beste inork ez bezala esaten.

Gerraren miserien kontalari eta salatzaile, geografia literarioaren sortzaile, Yoarko errepublikan lehendakari litzateke, ez balitz Pablo Antoñana anarkista sentitzen delako. Bere kasa ibilia, korriente aurka, Francoren gerra amaiturik irabazleentzako aldertian zegoela ohartu zen, eta gaitzetsi egin zituen garaileak. Gerra guztietako, edozein motatako irabazleak madarikatu zituen. Orduan galtzear zegoen, orain galdua dagoen, nekazaritza-munduko errealitate, hizkera eta jakintza biltzen jakin du. Geure hurkoei bizi diren artean omen egitea ia miraria den herri honetan ez da gutxi Antoñanari merezi hainbat esker garaiz ematea. «Lanbide tristea kazetariarena...».

LUIS FERNANDEZ

INTERNET-URTEA

Internet-urtea izan da 1996. Modako hitza da, modako tresna. Gailu ezezagun bat da oraindik nazioarteko sare informatikoa: galderak eragiten ditu, zalantzak sortzen ditu. Aukera handiak eskaintzen omen dituen zerbait, negozio ikaragarria, ez gara gehiegi fio ea zer ote dakarren Internetek. Profezia eta

aurrikuspenak astero argitaratzen dira, baina zaila da asmatzea zer izango den tresna honen etorkizuna. XV. mendearen amaieran, Guttenbergen irarkolaren eragina zein izango zen asmatzea bezain zaila da orain geroa ikuskatzea.

Asko esan izan da Interneten inguruan aurten, eta askok propaganda kutsua hartuko zioten esandakoari. Tresna zoragarrira konekta gaitezen deia zera da, azken batean: kontsumitzeko deia, dirua gastatu dezagun deia. Eta egia da dei komertziala dela Interneten aldeko hitz-jario etengabea baina, hala ere, nik ere teknologia honen aldeko aldarria egin nahi dut hemen.

Informazio trukaketarako eta komunikaziorako tresna erabilgarri eta erabilterraza da. Gauzak jakiteko balio du, eta jakinarazteko. Nahikoa dira 15 minutu ordenadorearen aurrean Irlandako hizkuntz egoeraz azken datuak jasotzeko, *Bat* aldizkariaren txosten berezi baten zain egon gabe. Eta nahikoa da astebete nabigatzen ibiltzea Irlandako gaelikoaren aldeko dozena bat lagun pertsonalki ezagutzeko.

Noski, hori guztia, ingelesez baldin badakizu. Zeren eta Internet liburutegi unibertsal moduko bat da, eduki unibertsalak dituen (horiek dira bere alderik onenak), eta hizkuntza unibertsalean dago gehiena (horixe da aurrekoaren ondorio logikoa). Hizkuntza gutxiagotu baten ikuspegitik, zer esan nahi du horrek? Gure superbibentziarako aukerak ingelesarekin borrokan daudela jokoan, ez bakarrik geure erdara hurbil eta guztiz ahaltsuekin?

Euskaldun baten ikuspegitik, uste dut ingelesaren konkurrentzia onuragarria izango dela gure Babel partikularrean. Gaztelania eta frantsesa soberan daudela senti dezake euskaldunak, ez dituela behar. Nik neuk halako liberazio pertsonala sentitzen dut horrekin (ingelesez eta euskaraz aritzen bainaiz Interneten nabilenean), egunero-eguneragoantatu behar ditugunak agoantatuta. Belaunaldi gazteagoei begira, egoera berri honek gaurko hizkuntza nagusi-zapaltzaileen garrantzia erlatibizatzeke balio dezake, eta norberarena —euskara, kasu honetan— gehiago baloratzeko.

Euskara badago Interneten, baina gutxitxo. Zergatik? Batez ere, erabiltzaile gutxi daudelako Euskal Herrian. Hala ere, gero eta gehiago ari dira hor. Zerbitzaileen artean euskarari presentzia apur bat eman dion talde bat badago, Eusnet. Eta edukiak ere badaude euskaraz: EKBk *EuskaraZ* izeneko e-posta bitarteko eztabaida edo komunikazio-kanal bat sortu du. Web edo Amaraun delakoak informazioa ematen hasi diren euskalgintzako izenak ere baditugu: UEMA, AEK, *Ttípi-Ttapa* aldizkaria... Lehen urratsak dira.

Hala ere, ez dut uste euskalgintzak eta kulturak euskaldun guztiak konektatzera zain egon behar dutenik Interneten presentzia ziurtatzeko. Batez ere, jende asko gu baino aurreratuago dagoelako, eta honezkero euskarari eta Euskal Herriari buruzko informazio eske dagoelako mundu osoan. Jende horri eskaini egin behar zaio informazioa eta, oraingoz, ingelesez eskaini behar zaio. UEMAk —adibide bat jartzearen— bere orria eraldatu beharko du ingelesez azaltzeko zer den.

HOZKAILUAK ETA BESTE PROIEKTU ESTRATEGIKO BATZUK

Beraz, uste dut ingeles apur bat ikastera edo erabiltzera behartuta egongo garela Interneten zehar ibiltzeko. Oraingoz. Zeren eta XXI. mendean, itzultzaile automatikoa asmatuko du norbaitek eta orduan bai, gure hizkuntza gutxituaren balioa biderkatu egingo da erdaren aurrean. Hizkuntza gutxiengoei munduaren ateak irekiko zaizkie, bitartekarien premiarik gabe, itzultzaile automatikoen bitartez, eta munduak ere gugana jo ahal izango du, trabarik gabe. CNNren albisteak irakurriko ditut euskaraz ordenadorean eta CNNko kazetariak euskarazko manifestuak irakurriko dituzte.

Hau ez da zientzia-fikzioa. Hau gertatu egingo da, eta hobe berandu baino lehen gertatzea. Are gehiago, euskararen superbibentzia datorren gizaldian tresna horren baitan dagoela iruditzen zait: itzultzaile automatikoa gehi informazioaren autobidea. Koktel horrek ziurtatuko du hizkuntzaren superbibentzia. Auto-bidetik kanpo, isolatuta segitzen badu euskarak, jai dauka.

Zentzu honetan, proiektu teknologiko autoktono honek (euskararentzako itzultzaile bat asmatzea) herri honek bere buruari ezarri beharko liokeen helburu estrategiko garrantzitsuenetakoa iruditzen zait. Eta hortxe dago koxka: hemen edozer da estrategikoa euskararen aurretik. Hozkailu korearrak egitea estrategikoa da; Deba Bailaran hamar minutu aurreratzea autoz estrategikoa da; Guggenheimen erosketak milaka milioiz finantzatzea estrategikoa da. Euskararen superbibentzia ez da estrategikoa.

Esaten dute —gure politikariek ere esaten dute!— jakintza eta informazioa direla XXI. menderako giltza. Interneteko guru amerikarrak —Nicholas Negropontek— esango lukeen bezala, atomoekin negozioak egitea zaharkituta geratuko da, *byte*-ak izango dira koxka. Baina ez, hemen ez, hemen hozkailuak izango dira estrategikoak. Itzultzaile automatikoa, inoiz Jauralaritzak bultzatzen baldin badu, susmoa dut enpresatxoren bati oparitzeko izango dela (hori saltzen ezagunen batek negozioa egin dezan), ez doako programa informatiko bat garatzeko (eta hala behar du izan itzultzaile horrek: euskaldun guztien eta mundu guztiaren eskura egon behar duen zerbait). Bitartean, Xuxen taldeko eta inguruko informatikari euskaldunek lan isil, ezezagun eta ia babesik gabean segituko dute euskara XXI. mendeko teknologiarako prestatzen.

Gure etorkizuna lantalde horren eskuetan dago. Politikarien egitasmo estrategikoetan hozkailuak besterik ez daude: euskara izoztu eta Walt Disneyren gorpua bezala etorkizunerako gordetzeko.

GARMENDIA KRITIKATZEA DA MODA

Euskarak ez du egitasmo estrategikoetan agertzeko inolako aukerarik, herri honetako politika erabakitzen duten botere-sektoreak teknokrata hutsez osatuak daudelako. Juan Jose Ibarretxe EAEko lehendakariordea baino politikari gazte, azkar eta prestuagorik ez da erraz inon aurkituko. Zenbat dakien eta zein ondo hitz egiten duen, eta EAEko finantzabide au-

tonomoen alde zenbat lan egiten duen. *Chapeau*, gizona. Baina, guztiarekin, gizon horrek (euskal) kulturaz ezer baldin badaki, ni Kenneth Galbraith naiz.

Kulturaz dakitenak edo jakin beharko luketenak, ez dira inor botere-egituretan. Mari Karmen Garmendiaren ekipoak apurrak manejatzen dituela entzuten dugu, ez dagoela dirurik, eskuak lotuta dauzkatela.

Hori kasurik onenean. Ni ibiltzen naizen inguru batzuetan, Joseba Arregi deabrua zen garaiak gogoratzen ditut. Duela pare bat urte hura Satan zen, eta Garmendia infernuko sugarrretatik salbatuko gintuen aingeru guardakoa. Orain, aldiz, Garmendiaren gainean Arregiren gainean bezain gaizki hitz egitea jarri zaigu moda. Hori bai, argitu nahi nuke —badaezpada— AEDn ez duela inortxok sekula Garmendiaren kontrako kritikarik esan, pentsatu edo amestu, irailean Jon Sarasuari erantzunez *Egunkaria*-n argitaratu zuten zuzenketa-ohar surrealista samar batean egoki zioten bezala.

Nik ez dakit moda den ala zer den Garmendiaren ekipoari egiten zaion kritika. Ez dut Kultura sailaren lanaren ezagupen zuzenik horiek baloratzeko. Gehien entzuten dena proiektu faltarena da. Ez dutela proiekturik. Salaketa ez baldin bada egia, Kultura sailak berak gezurtatu beharko du susmoa, eta, inola gezurtatzekotan, proiektuekin zuzendu beharko du euskalgintzaren sektore askoren irudipen gaixto hau.

Bitartean, euskalgintzan, proiektu jakin batek sortu du interesa: Bilboko Kafe Antzokiak. Hor badago proiektu bat, behintzat, eta ikusiko dugu zer ematen duen. Zalantzak pizten dituen proiektua da, baina, guztiaren gainetik, ilusioa berritzen lagundu duen egitasmo bat da. Segidarik izango duelakoan nago.

IBEROEN ANTIALBISTEA

Kronikaren puntu honetaraino iritsi bada irakurlea, konturatuko zen 1996ko kultur kronika honek ez duela kronika antz handirik, gehiago dirudiela sermoia. *Jakin*-ek eskatu zi-

dan kulturaren munduko lauzpabost gertaera jakin komentatzeko, eta nik ez dut gertaera konkreturik komentatu. Pontifikatu besterik ez. Nolanahi ere, antikronika hau amaitzeko, albiste jakin bat komentatu nahi nuke: zehatzago esateko, antialbiste bat. Sekula izan ez den albiste bitxi eta atzeratu samar baten inguruko komentarioa: iberook euskara egiten zutenekoa.

El Mundo egunkariak lau edo bost bider argitaratu du aurren fantasia hau: iberoen hizkuntza dezifratu dutela, euskara garbia hitz egiten zutelako! Pare bat sasijakintsu espainolen ikerketen berri eman digute, esanez nola iberoen hizkuntza euskararekin ulertzen den, eta bla-bla-bla.

Ikastolako ume bat ere konturatzen da teoria hauek funtsik ez dutela. Demagun testu iberiko bat, euskarak itzultzen lagundu omen duena: *tarbanikorüi* Analisia jarraian. *Tar*: tarrat, zerbait urratzean egindako soinua (*onomatopeya del ruido cuando algo se desgarrá*). *Bar*: bana, bat + na (*a cada uno*). *Ikor*: ikara (*susto, pavor*). *Üi*: oiuhu (*grito*). Itzulpena: *Gritos de pavor cada uno desgarrá*. Hau da, «bakoitzak ikara-oihuak egiten ditu»? Edo «tarrat bana ikara oiuhu»? Edo...

Aurkikuntza honen absurdua hain da agerikoa, ezen zaila egiten zaidan ulertzea zertan ari diren *El Mundo*-koak honelakoak argitaratzen. Lehen orrian ere jarri zuten behin Elcheko Dama ezagunak euskaraz egiten zuela. Geroago, iberoen historia berriz idatzi beharko dela ere jarri izan dute. Ez bakarrik Euskal Herriarena, Espainiaren historia ere faltsutzen eta nahasten ari dira.

Basko-iberismoaren itzulera ulertezin hau disparate hutsa da. Ez ditu bi lerro merezi inongo agerkaritan. Hala ere, sakoneko egoera baten adierazgarri iruditzen zait. *El Mundo*-k ez daki ezer Euskal Herriaz, euskaraz, euskaldunotaz. Egunkari horrek «*del País Vasco*» omen den edizio bat ere badu Bilbon —ez luzerako, zurrumurruek diotenez—, baina ezjakintasun handiengan bizi da euskararen munduari dagokionez. Espainia, euskaldunoi dagokigunez, ezjakinen erresuma besterik ez den susmoa eragiten dit antialbiste bitxi honek. Iberook burua altxatuko balute... Espainolek baino hobeto ulertuko gintuzkete! Hau ironia!